

592024

homelands

dom

zav

eni

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU

Glavni urednici / Editors-in-Chief
Kristina Toplak, Marijanca Ajša Vižintin

Odgovorna urednica / Editor-in-Charge
Marina Lukšič Hacin

Tehnični urednik / Technical Editor
Tadej Turnšek

Mednarodni uredniški odbor / International Editorial Board
Synnove Bendixsen, Ulf Brunnbauer, Aleš Bučar Ručman, Martin Butler, Daniela I. Caglioti,
Jasna Čapo, Donna Gabaccia, Jure Gombač, Ketil Fred Hansen, Damir Josipovič,
Aleksej Kalc, Jernej Mlekuž, Claudia Morsut, Ikhlas Nouh Osman, Nils Olav Østrem,
Lydia Potts, Maya Povrzanović Frykman, Francesco Della Puppa, Jaka Repič,
Rudi Rizman, Matteo Sanfilippo, Annemarie Steidl, Urška Strle, Adam Walaszek,
Rolf Wörsdörfer, Simona Zavratnik, Janja Žitnik Serafin

Lektoriranje in korektura / Copyediting and proofreading
Jana Renée Wilcoxon (angleški jezik / English)
Tadej Turnšek (slovenski jezik / Slovenian)

Oblikovanje / Design
Anja Žabkar

Prelom / Typesetting
Inadvertising d. o. o.

Založila / Published by
ZRC SAZU, Založba ZRC

Izdal / Issued by
ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije /
ZRC SAZU, Slovenian Migration Institute, Založba ZRC

Tisk / Printed by
Tisk Žnidarič, d. o. o.

Naklada / Printum
150

Naslov uredništva / Editorial Office Address
INŠTITUT ZA SLOVENSKO IZSELJENSTVO IN MIGRACIJE ZRC SAZU
p. p. 306, SI-1001 Ljubljana, Slovenija
Tel.: +386 (0)1 4706 485; Fax +386 (0)1 4257 802
E-naslov: dd-th@zrc-sazu.si
Spletna stran / Website: <https://ojs.zrc-sazu.si/twohomelands>

Revija izhaja s pomočjo Javne agencije za
znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost
Republike Slovenije in Urada Vlade Republike Slovenije
za Slovence v zamejstvu in po svetu /
Financial support: Slovenian Research and Innovation Agency and
Government Office for Slovenians Abroad

ORIS SLOVARJEV IN PRIROČNIKOV ZA UČENJE ANGLEŠČINE SLOVENSКИH IZSELJENCEV V ZDA V OBDOBJU 1895–1919

Marjeta Vrbinc,^I Donna M. T. Cr. Farina,^{II} Alenka Vrbinc^{III}

COBISS: 1.01

IZVLEČEK

Oris slovarjev in priročnikov za učenje angleščine slovenskih izseljencev v ZDA v obdobju 1895–1919

V članku je na kratko predstavljena zgodovina slovenskega priseljevanja v ZDA. Sledi analiza šestih slovarjev in priročnikov, objavljenih med letoma 1895 in 1919, ki so bili slovenskim izseljencem v ZDA v pomoč pri učenju in razumevanju angleščine ter pri prilagajanju novemu kulturnemu okolju. Avtorice v raziskavi ugotavljajo, katere vrste informacij so bile izseljencem na voljo v preučevanih slovarjih in priročnikih (npr. razlaga izgovora angleških besed, razlaga angleške slovnice, koristni pogosti komunikacijski obrazci, navodila za naturalizacijo, pojasnila o poimenovanju in vrednosti ameriških kovancev in bankovcev, različni oglasi).

KLJUČNE BESEDE: slovenski izseljenci v ZDA, slovarji, priročniki, učenje angleščine, prilagajanje novemu kulturnemu okolju

ABSTRACT

English Dictionaries and Reference Books for Slovenian Immigrants to the United States, 1895–1919

This article first presents a historical sketch of Slovenian immigration to the United States. Then, it analyzes six dictionaries and reference books (1895–1919) intended for this immigrant population. These books played an important role in learning English and acculturating to the United States. The study investigates what types of information were available to Slovenian immigrants in these books. For example, explanations of English pronunciation and grammar, useful everyday phrases, instructions for naturalization, explanations of names and values of US coins and bills, and various advertisements.

KEY WORDS: Slovenian immigrants in the United States, dictionaries, reference books, English language learning, acculturation

^I dr. jezikoslovnih znanosti, redna profesorica; Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za anglistiko in amerikanistiko; marjeta.vrbinc@ff.uni-lj.si; ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6866-6023>

^{II} dr. jezikoslovnih znanosti, redna profesorica; Univerza New Jersey City, Multicultural Center, ZDA; dfarina@njcu.edu; ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5695-7782>

^{III} dr. jezikoslovnih znanosti, redna profesorica; Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta; alenka.vrbinc@ef.uni-lj.si; ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7330-4158>

UVOD

Konec 19. in v začetku 20. stoletja so se zaradi velikega števila migrantov iz Evrope v Združene države Amerike oblikovale številne evropske etnične skupine, ki so v večji ali manjši meri vplivale na svojo novo domovino; ta vpliv še do danes ni popolnoma izzvenel. Med priseljenci so bili tudi Slovenci, posebno veliko jih je prišlo v ZDA od leta 1905 do 1. svetovne vojne. Naseljevali so se predvsem na srednjem zahodu in severovzhodu ZDA, največja koncentracija Slovencev pa je bila v Clevelandu v Ohiu, ki ima za ljudi s slovenskimi koreninami še vedno poseben pomen. Čeprav so številni priseljenci v ZDA izhajali iz revnejših družin, so bili med njimi že pred prvo svetovno vojno tudi mali podjetniki, zlasti obrtniki (Klemenčič, 1995, str. 108–131). Glede na to, da so se ljudje izseljevali zlasti zaradi slabih življenjskih pogojev doma, so izseljenci prihajali predvsem iz revnejših predelov Avstro-Ogrske, vendar pa so bili med slovenskimi izseljenci tudi rudarji, ki niso delali le na slovenskem etničnem ozemlju, ampak tudi izven njega (npr. v zgornještajerskih rudnikih). Natančnih podatkov o številu Slovencev, ki so prišli v ZDA v obdobju glavnih migracijskih tokov, praktično ni mogoče dobiti, saj so se pogosto izdajali za Avstrijce, Italijane, Hrvate, Slovane ali Slavonce, to pa je bilo odvisno od časa prihoda in od evropske države, iz katere je odplula njihova ladja.

RAZISKAVA

Namen raziskave je identificirati in podrobno preučiti različne angleško-slovenske vire (slovarje, priročnike), ki so izšli od konca 19. stoletja do leta 1919, torej v obdobju, ko je v ZDA prišlo največ slovenskih priseljencev. Ti viri so imeli pomembno vlogo pri njihovem prilagajanju novemu kulturnemu okolju in učenju angleščine. V okviru projekta smo obiskali različne kraje v ZDA in Sloveniji ter preučevali časopise in arhive ter genealoško in drugo gradivo s podatki o slovarjih in priročnikih ter o njihovih avtorjih, srečali in pogovarjali pa smo se tudi s potomci slovenskih priseljencev, ki so nam postregli z dragocenimi podatki. Za slovenske priseljence je veljalo, da so se angleško naučili relativno hitro in z lahkoto (Gobetz, 2014), zato smo želeli ugotoviti, v kolikšni meri so slovarji in priročniki prispevali k usvajanju in razumevanju angleščine in posledično tudi k razvoju in razcvetu skupnosti ameriških Slovencev v prvih desetletjih 20. stoletja. V prispevku najprej na kratko opišemo zgodovino slovenskega priseljevanja v ZDA, nato pa se posvetimo analizi šestih slovarjev in priročnikov, objavljenih med letoma 1895 in 1919.

UMEŠČANJE NASTANKA SLOVARJEV IN PRIROČNIKOV V ZGODOVINSKI KONTEKST

Slovarji niso samo priročniki, ampak tudi kulturno specifični artefakti. Pri interpretaciji podatkov, vključenih v slovarje, je treba poznati čas nastanka in ciljno publiko. To velja tudi za slovarje in druge priročnike, ki so bili namenjeni slovenskim izseljencem v času najmnogičnejših preseljevanj, izhajali pa so v manjši meri na območju sedanje Slovenije, v večji meri pa v ZDA. V nadaljevanju sledi kratek kronološki pregled izseljevanja v ZDA s poudarkom na obdobju od konca 19. do sredine 20. stoletja.

Izseljevanje Slovencev v ZDA

Zgodnje izseljevanje

Do vključno prve polovice 19. stoletja so se Slovenci – z redkimi izjemami (npr. pustolovci in misijonarji) – zaradi omejenih možnosti zelo redko izseljevali. Že leta 1680 je na področju sedanjih ZDA nastalo nekaj slovenskih naselij, ki so bila povezana z dejavnostmi katoliških misijonarjev (Gobetz, 2014). V obdobju, ki je sledilo protireformaciji (od sredine 16. do sredine 17. stoletja), so vse do zgodnjih 80. let 18. stoletja protestante preganjali in izganjali. Leta 1730 se je nekaj protestantov z območja današnje Slovenije naselilo na območje današnje zvezne države Georgia (Runyon & Davis, 2016; Žugel, 1987). Sporadično izseljevanje se je nadaljevalo celotno 18. stoletje, slovenske priimke najdemo celo med vojaki kontinentalne vojske Georga Washingtona leta 1775 (Prisland, 1950).

V 19. stoletju je v Severni Ameriki deloval slovenski misijonar Friderik Baraga (1797–1868), katerega delo *Geschichte, Charakter, Sitten und Gebräuche der nord-amerikanischen Indier*, ki je izšlo tudi v slovenskem prevodu z naslovom *Popis navad in sadershanja Indijanov Polnozhne Amerike*, opisuje življenje in značilnosti severno-ameriških staroselcev. Ljudje so knjigo prebirali, v njej so našli različne informacije o ZDA in v njih se je vzbudila radovednost o Ameriki (Mazi-Leskovar, 2003; Dolinar & Slavec Gradišnik, 2013). Čeprav v naši raziskavi nismo preučevali Barage in njegovih del, gre brez dvoma za zanimivo osebo z vidika slovaropisja, saj je verjetno prvi slovaropisec slovenskih korenin v ZDA. Poleg slovnice očipvejskega jezika (*A theoretical and practical Grammar of the Otchipwe language for the use of Missionaries and other Persons Living Among the Indians*; Detroit, 1850) je izdal tudi slovar očipvejskega jezika (*A Dictionary of the Otchipwe Language explained in English [...] for the use of Missionaries and other Persons living among of the above mentioned Indians* (Baraga, 1853), velja pa tudi za utemeljitelja knjižnega jezika indijanskih plemen Očipve in Otava (Dolinar & Slavec Gradišnik, 2013; več o Baragi gl. tudi Marković, 2017). Tudi sicer so slovenski misijonarji odigrali pomembno vlogo pri izseljevanju Slovencev v ZDA, saj so v svojih zapisih opisovali rodovitnost ameriških prostranstev in možnosti za naseljevanje kmetov, prav tako pa so se v časopisih in v pismih

svojcem s pozitivnimi izkušnjami oglašali slovenski izseljenci, ki so si v ZDA ustvarili novo življenje (Kalc et al., 2020, str. 84).¹ Med misijonarji, ki so spodbujali izseljevanje s slovenskega etničnega ozemlja konec 19. stoletja, velja omeniti Franca Pirca in Jožefa Buha, ki sta skupaj s svojimi učenci povezovala misijonarsko obdobje zgodovine Slovencev v ZDA s kasnejšim množičnim priseljevanjem ter ustvarjanjem slovenskih naselbin (Klemenčič, 2017, str. 687–704; Klemenčič & Šeruga, 2019, str. 167–173). Poudariti velja, da je katoliška cerkev pomembno vplivala tudi na nastanek slovenskih etničnih župnij, na časnikarsko, tiskarsko in izdajateljsko dejavnost ter na publicistično in literarno dejavnost slovenskih priseljencev v ZDA (več o tem gl. Friš, 1995, str. 85–179).

Izseljevanje Slovencev se je začelo krepiti kot del množičnih globalnih migracij. Industrijska revolucija je v Evropi sprožila notranje migracije, ki so se kazale predvsem v obliki nenehnega priseljevanja kmečkih prebivalcev s podeželja v mesta in nastajajoče industrijske centre (Drnovšek, 1994). Slovenci so se izseljevali tudi v industrijske centre habsburške monarhije, kot so bili Gradec, Dunaj, pa tudi Budimpešta (Klemenčič, 1979), povečalo se je tudi število izseljencev iz Evrope v ZDA. Ker je parna energija postala komercialno donosnejša, se je po letu 1764 razvil železniški in pomorski promet, zaradi česar je svet postal dostopnejši in privlačnejši za vse, ki so se počutili utesnjeni v čedalje gostejše naseljeni Evropi (Drnovšek, 1994). V času največjega izseljevanja Slovencev je bil čezoceanski potniški promet že dobro utečena »migracijska industrija«, s pomočjo katere so na ameriški trg delovne sile prihajali evropski izseljenci, med njimi tudi Slovenci. Poudariti je treba, da je v tem času hitro razvijajoče se industrije v ZDA močno primanjkovalo delovne sile (prim. tudi Kalc et al., 2020, str. 107).

»Veliki val« in kasneje: 19. in 20. stoletje

Med letoma 1750 in 1900 se je prebivalstvo Evrope kljub izseljevanju povečalo s približno 128 milijonov na 300 milijonov. Od leta 1820 do 1. svetovne vojne se je v Severno Ameriko (71 %), Južno Ameriko (21 %) in Avstralazijo (7 %) izselilo 55 milijonov Evropejcev (Ferrie & Hatton, 2013). Leta 1900 je na slovenskem etničnem ozemlju živel skoraj 1,3 milijona prebivalcev, kar pomeni, da je od leta 1857, ko je bil izpeljan prvi uradni popis prebivalstva, to število naraslo za približno 200.000 (Statistični urad Republike Slovenije, b. d.). Število prebivalcev se je povečalo kljub temu, da se je po ocenah pred 1. svetovno vojno v ZDA izselilo približno 250.000 do 350.000 prebivalcev današnje Slovenije, vendar znatno manj kot v celotni avstro-ogrski monarhiji (podrobnejše podatke najdete v Kalc et al., 2020, str. 25; Granatir Alexander, 2009, str. 21).

Iz Avstro-Ogrske, v kateri je število prebivalcev naraščalo, v industriji pa zaradi počasnega razvoja ni bilo dovolj delovnih mest zanje, se je veliko prebivalcev izselilo

1 V pripravi je tudi angleški prevod dela.

v druge države (Prisland, 1950), še posebej je to veljalo za revnejši in slabše razviti jug države, kamor je sodilo tudi področje današnje Slovenije (Drnovšek, 2001). Izseljevanje Slovencev je pospešila odprava tlačanstva v habsburški monarhiji (1781) in Evropi (1848), zaradi česar so razpadle mnoge kmetije, posledice pa so bile v gospodarskem smislu za številne ljudi katastrofalne (Žugel, 1987). Kmetije, ki so postali lastniki zemlje, so bili zelo obdavčeni in so se soočali s številnimi problemi, kot so naravne nesreče, tehnološko zastarele kmetije in kmetije, ki so bile premajhne, da bi omogočale preživetje. Razlog za izseljevanje pa je bil med drugim tudi izogibanje služenju vojaškega roka ali sodnemu pregonu (Drnovšek, 2001).

Glavni cilj izseljencev je bila Severna Amerika, zlasti ZDA, ki so veljale za deželo velikih priložnosti in hitrega gospodarskega razvoja, zato je bila to dežela, ki je tako med Slovenci kot tudi med drugimi narodi v Evropi vzbujala velika pričakovanja (prim. Kalc et al., 2020). Gerber (2011, str. 35) navaja, da se je med letoma 1871 in 1900 v ZDA priselilo 11,7 milijona ljudi, med letoma 1901 in 1920 pa kar 14,5 milijona; štiri petine izseljencev iz avstroogrske monarhije je odšlo v ZDA (Kalc et al., 2020, str. 45). V 19. stoletju so se izseljevali predvsem prebivalci zahodno- in severnoevropskih držav, v začetku 20. stoletja pa so začeli prihajati tudi ljudje iz južno-, srednje- in vzhodnoevropskih držav. Tako so pred 1. svetovno vojno v ZDA emigrirali prebivalci Poljske, Litve in drugih vzhodnoevropskih dežel, Italije, Španije, Avstro-Ogrske in Rusije (Hoyt, 2017; Ferrie & Hatton, 2013). Med njimi je bilo precej Slovanov, južnih Italijanov, Grkov in Judov.

Z veliko gotovostjo lahko trdimo, da je največ Slovencev prispelo v Severno Ameriko med letoma 1902 in 1903, med letoma 1905 in 1907 in leta 1913 (Kalc et al., 2020, str. 48; Gobetz, 2014), res pa je, da ni mogoče določiti točnega števila, saj Avstro-Ogrska ni vodila statistike izseljevanja, imigracijski urad v ZDA pa je Slovence do leta 1889 prišteval k avstrijskim narodom, po tem letu pa so jih šteli skupaj s Hrvati (prim. tudi Kalc et al., 2020, str. 14–15, 47–48; Žugel, 1987; Klemenčič, 1995, str. 49).

Najverjetneje je v obdobju med letoma 1892 in 1913 v ZDA prišlo okoli 86.000 oseb s Kranjskega, od tega tri četrtine od leta 1900 do 1913 (Kalc et al., 2020, str. 48). Slovenci so se predstavljali kot Avstrijci ali kot druge narodnosti, da bi se izognili naraščajočim protislovanskim in protikatoliškim težnjam v ZDA. Glede na popis prebivalstva v ZDA je leta 1910 slovenščino opredelilo kot materni jezik kar 123.631 Slovencev prve generacije in 59.800 Slovencev druge generacije (več kot 183.000 ljudi); deset let kasneje je slovenščino kot materinščino izbralo 102.744 Slovencev prve generacije in 105.808 Slovencev druge generacije (skoraj 209.000 ljudi) (Drnovšek, 1994, str. 21–22).

Slovenski priseljenci v Severno Ameriko so bili večinoma kmeti, vendar po prihodu v ZDA večina ni dobila zaposlitve v kmetijstvu, ampak so se morali prekvalificirati in opravljati druga dela. Delali so v rudnikih, kamnolomih, železarnah in jeklarnah, na železniških progah, kot kamnoseki, pristaniški in gozdni delavci (Žugel, 1987; Prisland, 1950). Leta 1865 so Slovenci živeli v kmečki skupnosti v Brockwayu v Minnesoti, ustanovili so svoje naselbine v Omahi v Nebraski (leta 1868), Jolietu v

Illinoisu (leta 1873), New Yorku (leta 1878) in Clevelandu v Ohio (leta 1881) (Gobetz, 2014; Klemenčič, 1986). Do leta 1914 najdemo slovenske naselbine v 34 ameriških zveznih državah in treh kanadskih provincah. Največja koncentracija je bila na ameriškem srednjem zahodu, v zveznih državah Ohio, Pensilvanija, Illinois, Minnesota, Wisconsin in Michigan; poleg tega najdemo naselbine tudi v Koloradu, Kaliforniji in v nekaterih drugih zveznih državah (Kalc et al., 2020, str. 47; Žugel, 1987; Gobetz, 2014; Klemenčič & Šeruga, 2019, str. 118–126). Že v začetku 20. stoletja je največ Slovencev v ZDA živelo v Clevelandu (Susel, b. d.). Do leta 1914 je bil Cleveland tretje največje slovensko mesto, takoj za Trstom in Ljubljano, in vse do 90. let 20. stoletja je ostal največje slovensko mesto v ZDA (Plut-Pregelj & Rogel, 2010; Susel, b. d.).

Številni novi priseljenci iz srednje- in južnoevropskih držav so bili trn v peti številnim rojenim Američanom, ki so menili, da se ti priseljenci ne bodo asimilirali v taki meri kot njihovi predhodniki iz severnoevropskih držav, ki so bili protestanti, prav tako pa so se bali, da bodo novi priseljenci drastično spremenili značilnosti dežele. Njihova vera, zunanji videz, nacionalnost ali etnična pripadnost (kar so takrat imenovali »rasa«²), oblačila in revščina so bili vir sumničavosti in predsodkov (Gerber, 2011). Za Slovence so pogosto uporabljali slabšalne izraze, kot so »Polacks«, »Hunkies«, in »Grainers« ali »Grenish« (zadnja dva izraza izhajata iz besede »Krainers« – »ljudje ki prihajajo s Kranjskega«; Gobetz, 2014). Zaradi negativnega odnosa mnogih Američanov do pripadnikov drugih narodov so leta 1891 sprejeli zakon o imigraciji (*Immigration Act*), s katerim so uzakonili nadzor ameriške vlade nad priseljevanjem in procesom naturalizacije (Hoyt, 2017, str. 12). Strahove o ustreznosti novih priseljencev je okrepila še 1. svetovna vojna in skrbi glede lojalnosti, pa tudi povojna recesija in drugi notranji problemi v ZDA. Vse to je vodilo do novih omejitev v zvezni zakonodaji v letih 1921 in 1924, v kateri so določili kvote za priseljevanje v ZDA (za več o ameriški politiki priseljevanja gl. Klemenčič & Mrdenovič, 2021, str. 85–110).

Medtem ko so v ZDA rojeni ljudje na vse novo priseljene Američane večinoma gledali enako, so obstajale v slovenskih skupnostih v Clevelandu in tudi drugje v ZDA razlike, ki jih opisujejo različni raziskovalci. Susel (b. d.) navaja:

Že do leta 1914 se je v slovenski skupnosti pojavil temeljni in stalni ideološki prepad. Na eni strani prepada so bili verni Slovenci, ki so jih podpirali katoliški duhovniki, na drugi strani pa so bili liberalni, »svobodomiselniki« in socialistično usmerjeni Slovenci. V Clevelandu so kot posledico tega ustanavljali po dve vzporedni inštituciji. Mnoga pevska društva so na primer vključevala v glavnem Slovence, ki so pripadali eni ali

2 Leta 1918 je revija *National Geographic* objavila članek z naslovom »The races of Europe« (Evropske rase), ki dobro prikazuje idejo »rase« v tistem času, saj Slovence opisuje takole: »Po običajih in navadah se močno razlikujejo od svojih bližnjih sorodnikov Hrvatov in Slavoncev. Ker so se stalno poročali z Nemci, Madžari in Italijani, se zdi, da do pred kratkim nanje rasne zadeve niso imele vpliva. So delavni, ponižni, niso nagnjeni k upiranju ali pritoževanju. Mogoče so jih ravno zaradi tega Avstrijci obravnavali mileje kot vse druge podanike Slované.« (Grosvenor, 1918, str. 489)

drugi strani, ta razlika pa je bila opazna tudi pri publiki. Zgodovine slovenske skupnosti v Clevelandu ni mogoče razumeti, ne da bi poznali to ideološko ločitev.

Mirjam Milharčič-Hladnik opisuje heterogenost slovenske skupnosti,

ki je posledica ideoloških, političnih in verskih razlik med priseljenci, pa tudi regionalnega okolja, iz katerega so prišli priseljenci, ter časa preselitve. Joyce Gorshe Plemel mi je opisala primer fragmentacije v slovenski skupnosti. V 20. letih 20. stoletja je kot deklica opazila, da je njena slovenska skupnost v Clevelandu strogo ločena na »cerkvene in necerkvene ljudi«. To zapuščino so prinesli iz stare dežele in bi jo lahko poimenovali tudi »katoliški in nekatoliški« ali »črni in rdeči« ali »nazadnjaki in naprednjaki«. Vse kulturne, umetniške, bratske in družbene organizacije so bile organizirane okoli tega razkola. Povedala mi je, da so živeli ločeno »po ulicah, po mostovih« in da se celo niso poročali med seboj, v skupnosti pa je bilo vse po dvoje. Tako na levi kot tudi na desni strani politično ideološkega kot tudi dejanskega mostu so bili zbori, gledališke skupine, bratske organizacije, časopisi in založniki, narodni domovi in rekreacijski centri. (Milharčič-Hladnik, 2007, str. 234–235)

Po sprejetju imigracijske zakonodaje v 20. letih 20. stoletja so Slovenci prihajali v ZDA v veliko manjšem številu, glavni razlog pa je bil ponovno združevanje družin (Klemenčič, 1986, str. 9). Po 2. svetovni vojni je bila ameriška javnost bolj naklonjena priseljevanju. Sprva zaradi zakonsko določenih kvot evropskih beguncev niso sprejemali, nato pa je predsednik Harry Truman podpisal direktivo in izvršni ukaz, s čimer so določili kvote za razseljene osebe. Po letu 1945 je bilo sprejetih več imigracijskih zakonov, ki so dopuščali izjeme ali povečanje kvot, določenih z zakoni iz 20. let 20. stoletja. Tako je na primer zakon o razseljenih osebah iz leta 1948 omogočil, da je v ZDA prišlo 200.000 ljudi (Migration Policy Institute, 2013). Veliko Slovencev, ki so emigrirali po 2. svetovni vojni, je bilo beguncev, ki so bežali pred fašizmom ali komunizmom. Približno 100.000 Slovencev je zapustilo Jugoslavijo in zbežalo v ZDA, Kanado, Avstralijo in Argentino (Allcock et al., 2022). Ti novi priseljenci so se naseljevali v obstoječih slovenskih skupnostih v ZDA ter se podobno kot v preteklosti integrirali v verskem, političnem in ideološkem smislu.

V drugi polovici 20. stoletja se je izseljevanje iz Slovenije v ZDA in druge države skoraj ustavilo (Allcock et al., 2022). Danes v ZDA slovenski priseljenci niso več tako tesno povezani in živijo precej razpršeno, vendar se v tradicionalno slovenskih naselbinah na prireditvah še vedno srečuje večje število ljudi slovenskega porekla, ki na ta način ohranjajo občutek skupnosti. Prav tako z ohranjanjem organizacij v ZDA in povezav z organizacijami v Sloveniji ohranjajo spomin na svojo prvotno kulturo.

SLOVENSKI PRIROČNIKI

V tem poglavju bomo analizirali šest angleško-slovenskih slovarjev oz. priročnikov, ki so izšli med letoma 1895 in 1919, to je v času najbolj množičnega izseljevanja Slovencev. Z izjemo slovarja Silvestra Košutnika z naslovom *Ročni slovensko-angleški in angleško slovenski slovar: Zlasti namenjen izseljencem v Ameriko*, ki je izšel v Ljubljani in je bil namenjen priseljencem v ZDA in Slovincem, ki so načrtovali odhod v ZDA, so vse slovarje oz. priročnike napisali izseljenci v ZDA in ti slovarji oz. priročniki so izšli v ZDA. V nadaljevanju sledi splošni opis makrostrukture³ teh slovarjev oz. priročnikov skupaj s primeri iz posameznih del.

Jeram (1895)

Peter Josip Jeram je bil rojen leta 1857⁴ v Smolevi pri Železnikih, umrl pa je leta 1897 v Covelu v okrožju Mendocino v Kaliforniji (Sedmak, 2021a; Cesar-Nedzbal, 1990). Obiskoval je Seminar sv. Frančiška v Milwaukeeju v Wisconsinu in leta 1880 postal duhovnik. Najprej je služboval v Minnesoti in Južni Dakoti, kjer je pisal *Slovensko-angleško slovnico* (približno med letoma 1889 in 1892) (Sedmak, 2021a; 2021b; 2021c; Cesar-Nedzbal, 1990; Anonimno, 1895). Slovnica je izšla leta 1895 v Towerju v Minnesoti.

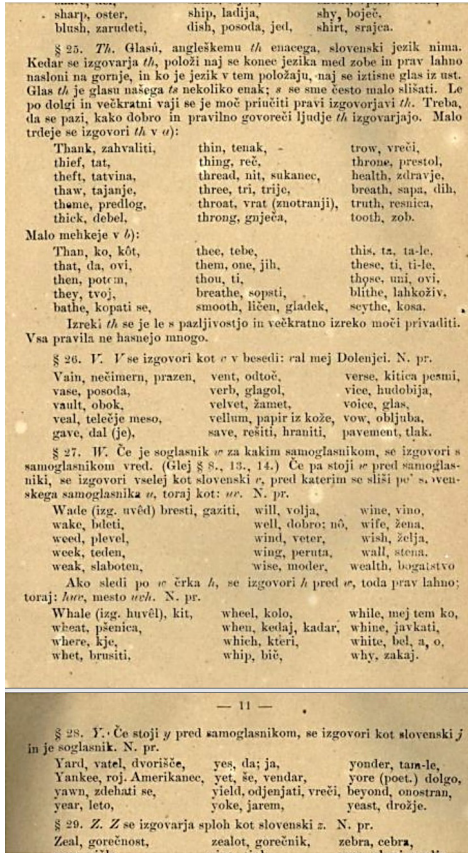
Na naslovni strani Jeramove knjige so vsi podatki samo v slovenščini in tudi angleška slovnica je razložena samo v slovenščini. Pod naslovom »Predgovor« najdemo samo naslednji citat Janeza Trdine: »Vsak naj se trudi po svoji moči; kdor zamore mnogo, ta naj dela mnogo; komur je pa narava manjše zmožnosti podelila, ta naj tudi te obrne narodu na korist.«

Na straneh 3–18 je zelo podrobno opisan izgovor posameznih glasov v angleščini. Na primer, v razdelku A) §43.1 avtor obravnava izgovor angleškega samoglasnika *a*, navaja primere angleških besed, ki vključujejo *a* (skupaj s prevodi teh besed v slovenščino) in primerja izgovor angleških besed s slovenskimi besedami, ki vključujejo *e* ali *a*. Na splošno je razlaga precej zapletena (gl. Sliko 1), in vprašanje je, ali so si uporabniki z njo lahko pomagali, saj je bila večina izseljencev le slabo izobražena.

Prvi del knjige z naslovom »Prvi oddelek« (str. 17–81) vsebuje naloge prevodov. Kot primer navajamo II. nalogo (gl. Sliko 2), ki se začne s splošnimi informacijami, ki naj bi uporabniku pomagale pri prevodu povedi. V tej nalogi je to spisek slovenskih besed z angleškimi ustrezniki, povezanimi z družino oz. družinskimi člani, temu spisku pa sledi prikaz spregatve glagola (*to*) *have* (»imeti«) v trdilni in vprašalni obliki. Sledi vaja z angleškimi povedmi, ki vključujejo prej navedeno besedišče, povezano

3 Vsi deli, ki jih slovar obsega, razen notranje zgradbe slovarskega sestavka.

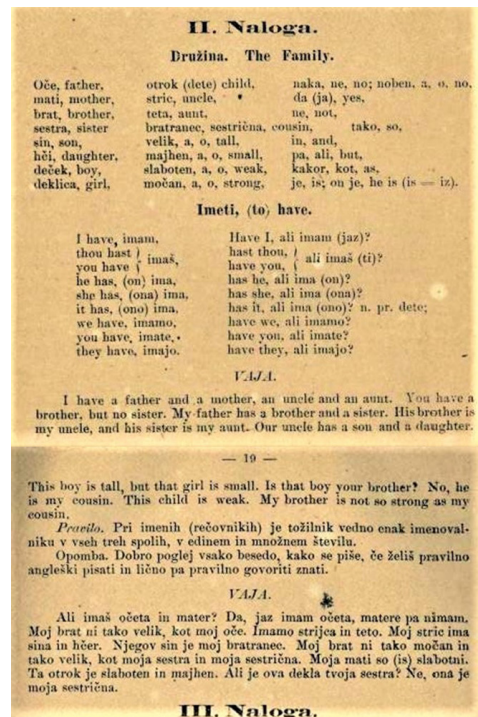
4 Grafenauer (2013) navaja, da je bil Jeram rojen okoli leta 1865, kar je malo verjetno, ker se druge letnice ne ujemajo. Tudi Klemenčič (1999, str. 373) navaja kot letnico rojstva leto 1857. V istem viru najdemo tudi podrobnosti o Jeramovem življenju in delu (Klemenčič, 1999, str. 373–380),

Slika 1: Primer opisa izgovora fonema *th* (vir: Jeram, 1895, str. 10).

Pod angleškimi povedmi, ki jih je treba prevesti (Slika 2), Jeram pod naslovom »Pravilo« razloži, da je v angleščini oblika samostalnika vedno enaka, ne glede na sklon in število. Temu sledi opomba: »Dobro pogledj vsako besedo, kako se piše, če želiš pravilno angleški pisati in lično pa pravilno govoriti znati.« V naslednjem razdelku sledi nova vaja, v kateri so navedene povedi v slovenščini, povezane s temo družine, ki jih je očitno treba prevesti v angleščino, čeprav tudi v tej vaji ni nobenih navodil.

s temo družine, povedi pa so med seboj tematsko povezane. Na začetku vaje ni navodila, kaj je treba narediti, očitno pa je bilo treba povedi prevesti v slovenščino. Prevodne naloge pri poučevanju tujega jezika imajo dolgo tradicijo, saj jih najdemo že v dvojezičnih priročnikih stare grščine in latinščine, ki so jih v 3. stoletju uporabljali v Rimu (Hernández Jaramillo, 2019). V 18. in 19. stoletju je bilo prevajanje ena od metod poučevanja tujih jezikov v Evropi (gl. Zhou & Niu, 2015), zato ni nič nenavadnega, če jo je v svoji slovnici uporabil tudi Jeram. Zanimivo pa je, da je neki anonimni recenzent leta 1895 Jeramov pristop k poučevanju slovnice povezoval s pristopom Heinricha Gottfrieda Ollendorffa, katerega metoda je temeljila na konverzaciji.

Slika 2: Prvi oddelek, II. naloga, tematsko zasnovana prevodna naloga (vir: Jeram, 1895, str. 18, 19).

Ostale naloge v prvem delu so sestavljene po enakem vzorcu kot II. naloga. Obravnavanih je 26 tem, npr. družina, obedi, človeško telo, obleka, orodje, vrt, domače živali, rudnine itd. V sklopu posameznih tem so razložena številna slovnična poglavja, kot so (določni in nedoločni) člen, zaimki, naklonski glagoli, časi in tvorba množine. Prevodne vaje vključujejo tudi vzorce pisem, povezanih s temami.

Drugi del knjige, poimenovan »Drugi oddelek« (str. 82–173), ima naslov »Elementarna Slovnica«. V nasprotju s prvim delom so tu obravnavane različne slovnične vsebine, in ne tematska področja. Zanimivo je, da so nekateri naslovi v angleščini, nekateri v slovenščini, nekateri pa v obeh jezikih. Kot primer lahko navedemo XLVII. nalogo (str. 87–88), v kateri je razložena nepravilna množina samostalnikov (»Nepravilna množna števila«). Začne se s seznamom angleških samostalnikov v ednini, ki jim sledi slovenski ustreznik, nato pa nepravilna množinska oblika, ki ji sledi slovenski ustreznik. Za seznamom samostalnikov z nepravilno množino je prevodna vaja (»Exercise«) v obliki spiska povedi, ki med seboj niso tematsko povezane. Mogoče bi nekako še lahko tematsko povezali poved *Wine has drowned more men than [sic] water* (»V vinu se je utopilo več ljudi kot v vodi«) in *The more women look in to their glasses, the less they look to their homes* (»Bolj ženske gledajo v kozarce, manj gledajo na svoj dom«), vendar pa ti dve povedi nikakor nista konceptualno povezani s povedjo *Geese have very valuable feathers* (»Gosi imajo zelo dragoceno perje«) ali *The Dutch are renowned for their cleanliness* (»Nizozemci so znani po svoji čistoči«). Povedim v vaji prevajanja sledi kratek slovarček angleških besed s slovenskimi ustrezniki, ki naj bi bil v pomoč pri prevodu. Nato sledi razlaga slovnične teme, tj. nepravilne množine.

V drugem delu knjige se nekatere naloge začnejo s povedmi, ki jih je treba prevesti, vrstni red elementov pa je včasih tudi drugačen in se lahko naloga začne z besediščem ali z opisom slovnične teme, medtem ko naloge prevajanja sledijo v nadaljevanju. Jeram v slovnici včasih uporablja terminologijo, ki ni v skladu s sedanjimi slovnici, na primer »sklanja samostalnikov« namesto »sklanjanje samostalnikov«, medtem ko je uporabljeni angleški termin *declension of substantives* enak sodobnemu poimenovanju.

Drugemu oddelku sledita dve strani o utežnih enotah in merah (»Mera in vaga«), nato pa dve strani popravkov. Na koncu razdelka s popravki je Jeram dodal naslednjo opombo (str. 177): »Druge manjše popravke si učenec lahko sam popravi.« Na zadnjih dveh straneh je kazalo.

S sodobnega vidika se zdi struktura Jeramovega priročnika precej zapletena in ne ravno prijazna za uporabnika, besedilo je včasih napisano precej nejasno in neorganizirano. Kljub tem pomanjkljivostim se je slovensko-ameriški leksikograf Fran/Frank Javh Kern zelo pohvalno izrazil o Jeramovi slovnici. Dejal je, da občuduje neizmerno prizadevanje Jerama pri pisanju knjige, in nadaljuje, da knjigi Victorja Kubelke (slovnica in slovar) nista dosegli Jeramovega dela z vidika originalnosti in popolnosti (Javh-Kern, 1937, str. 28).

Frančišek Lampe, ki je ocenil Jeramovo delo na Slovenskem, je zapisal:

A toliko vendar nimamo v lasti angleščine, da bi mogli preiskovati napake v tej slovnici. Zatorej rajši gospodu pisatelju izrečemo zahvalo za prelepi književni dar iz Amerike in pa prošnjo, naj bi kmalu izdal tudi slovensko-angleški besednjak, o katerem pravi na str. 6: »Kadar se dvomi o izgovarjanju kake besede, pogledati je treba v: Slovensko-angleški besednjak, ki bo sledil slovnici, če jo Slovenci prijazno vsprejmó.« (Lampe, 1895, str. 767)

Ker je Jeram umrl leta 1897, torej le dve leti po izidu njegove slovnice, slovarja ni nikoli izdal.

Kubelka (1904)

Viktor/Victor Kubelka, izseljenec, ki je živel v New Yorku, je izdal tri dela, ki so bila med slovenskimi izseljenci izredno priljubljena. Rojen je bil v Ljubljani leta 1879, leta 1918 je postal naturaliziran državljan ZDA, umrl pa je leta 1961 v zvezni državi New York.

Kubelkovo prvo leksikografsko delo je priročnik *Slovensko-angleški žepni rečnik v olajšavo naučenja obeh jezikov, Slovenian-English Pocket Dictionary to Facilitate the Study of Both Languages*, ki je izšel leta 1904. Na prvi strani je celostranski oglas za podjetje Frank Zotti & Co., ki je imelo sedež v New Yorku, opravljalo je bančne storitve (vključno z možnostjo pošiljanja denarja v domovino za izseljence), imelo pa je tudi druge oddelke, ki so se ukvarjali s prodajo vozovnic za parnik in z drugimi storitvami, ki so jih izseljenci potrebovali. Strani z oglasom sledijo kolofon in dve naslovnici, ena v angleščini in ena v slovenščini, na obeh pa je citat Francisa Bacona, ki v angleščini ni naveden pravilno, saj bi se moral glasiti: *Reading maketh a full man; conference a ready man; and writing an exact man*. Temu sledijo uvod v angleščini (ena stran), uvod v slovenščini (ena stran), angleška abeceda z izgovorom vseh črk in slovenska abeceda. V uvodu je razložen tudi izgovor angleških samoglasnikov, dvoglasnikov in soglasnikov.

Osrednji del je slovar (str. 24–122),⁵ v katerem so slovenske iztočnice zapisane v prvem stolpcu, v drugem stolpcu sledijo angleški ustrezniki, v tretjem pa izgovor angleškega ustreznika. Iskanje po slovarju olajšata dve živi pagini na vsaki strani.

Slovarju sledi razdelek s pogovori »Easy dialogus« oz. »Lahki pogovori«, naslovi pa so »Pozdravi«, »V družbi«, »Povprašanja«, »Življenju potrebne stvari« in »Za delom«. Naslednji dve poglavji sta namenjeni dodatnim informacijam o ZDA: imena ameriških zveznih držav z naslovom v slovenščini (»Imena Zjedinjenih držav«) skupaj s krajšavami in izgovorom; »Denar Zjedinjenih držav« z imeni kovancev in bankovcev in izgovarjavo kovancev in bankovcev ter načini zapisa posameznih vrednosti in vrednosti v kronah. Pod temo »Imena« so navedena slovenska osebna imena z

5 V nobenem od slovarjev, ki smo jih preučevali v raziskavi, ni podatkov o številu iztočnic.

ustrezniki v angleščini, pri ustreznikih v angleščini pa je naveden tudi izgovor. Na zadnji strani je kazalo, na zadnji platnici pa oglas za notarja, seznam predstavnikov različnih družb in oglas za tiste, ki želijo poslati denar v domovino. Sledi še oglas za nakup vozovnic za parnike v različne kraje v Evropi, ZDA, Južni Afriki in Avstraliji, ki vključuje tudi nakup vozovnic za vlak.

Kubelka (1912a)

Slovensko-angleški razgovori, Slovenian-English Interpreter je priročnik z uporabnimi komunikacijskimi obrazci, ki obsega 136 strani. Natisnila ga je tiskarna Press of Stettiner Bros. iz New Yorka, začne pa se z naslovno stranjo v slovenščini in angleščini, kolofonom in kazalom v slovenščini, kjer je naštetih vseh 16 tem (gl. spodaj).

Priročnik je bil za nove priseljence neprecenljiv, kar potrjuje tudi Drnovšek (2006, str. 10), ki pravi, da večina izseljencev ni znala jezikov držav, skozi katere je potovala, in le redki so govorili angleško, tako da so bila navodila, napisana v materinščini, več kot dobrodošla. Celo na otoku Ellis Island⁶ v New Yorku so bili priseljencem na voljo dvojezični priročniki, kot so bili *Slovensko-angleški razgovori*, saj so morali poznati preproste dialoge, če so se želeli sporazumevati v novem okolju.

Šestnajst različnih tem, navedenih v kazalu, lahko razdelimo v naslednje sklope:

- potovanje in prihod v ZDA (»Potovanje«; »Odprava prtljage«; »Železnica«
»Na kolodvoru«; »Naselniški otok«);
- bivanje in delo (»Za delom«; »Najem stanovanja«);
- obroki (»Zajtrk«; »Lonč in kosilo«);
- spraševanje za pot (»Povpraševanja«);
- na pošti in v banki (»Bankar«; »Pošta«);
- vstajanje zjutraj in spravljanje spat (»Jutro«; »Vstajanje«; »K počitku«);
- pogoste teme pogovorov (»Vreme«);
- pozdravi in poslavljanje (»Pozdrav in nagovor«);
- obiskovanje (»Obisk«).

Seznamu tem sledi osrednji del s tipičnimi komunikacijskimi obrazci, kratkimi dialogi in drugimi besedili, ki naj bi po avtorjevih predvidevanjih koristila slovenskim priseljencem. Del teme »Naselniški otok« (tematski sklop »Potovanje«) je prikazan na Sliki 3. V prvem stolpcu so navedeni komunikacijski obrazci v slovenščini, v drugem stolpcu najdemo njihove prevode v angleščino, v tretjem pa izgovor angleških izrazov; struktura je torej enaka kot v Kubelkovem slovarju iz leta 1904. Izgovor ni zapisan niti v mednarodni fonetični abecedi niti v kateri koli drugi standardizirani obliki zapisa izgovora, ampak je prilagojen rojenemu govorniku slovenščine, ki ne

6 Otok v pristanišču v New Yorku, glavna vstopna točka za priseljence v ZDA med letoma 1892 in 1954.

pozna angleškega fonološkega sistema. Zapis je zelo poenostavljen, poleg tega so angleški fonemi, ki v slovenščini ne obstajajo (npr. *ø*, *ð*, *æ*), izpuščeni.

NA ELLIS ISLANDU

(Naselniški otok.)

ON ELLIS ISLAND.

(*on elis ajlend.*)

SLOVENSKO	ANGLEŠKO	IZGOVARJANJE
Kako je vaše ime?	<i>What is your name?</i>	vot is jur nem?
Koliko ste stari?	<i>How old are you?</i>	hau old ar ju?
Ali ste oženjeni?	<i>Are you married?</i>	ar ju merid?
Ne, gospod, samec sem.	<i>No, Sir, I am single.</i>	no, ser, aj em singl.

Slika 3: Naselniški otok (vir: Kubelka, 1912a, str. 9).

Na koncu priročnika je celostranski oglas za Avstro-Amerikansko Parobrodarsko Progo (naslov pisarne je v Trstu).⁷ Na zadnji platnici sta slika parnika in seznam parnikov, ki plujejo med Trstom in New Yorkom, skupaj z nosilnostjo.

Kubelka (1912b)

Slovensko-angleška Slovnica, Tolmač, Spiskovnik in Navodilo za Naturalizacijo. Angleško-Slovenski in Slovensko-Angleški Slovar. Slovenian-English Grammar, Interpreter, Letterwriter and Information on Naturalization. English-Slovenian and Slovenian-English Dictionary Viktorja J. Kubelke je tako po strukturi kot tudi po obsegu njegov najobsežnejši priročnik, ki obsega 431 strani, vključno z oglasi. Naslovnica in slovenščini in angleščini sledi uvod v slovenščini, napisan avgusta 1912. Kubelka (1912b, str. 9) v uvodu pove naslednje: »Povprašanje po različnih slovensko-angleških knjigah, katere sem v zadnjih osmih letih izdal, je bilo toliko, da sem se odločil izdati knjigo v novi popolnoma predelani, povečani in izboljšani obliki.« V nadaljevanju pove: »Knjiga je tako urejena, da zadostuje vsaki potrebi in vsak, kateri jo bode rabil, bode gotovo zadovoljen ž njo« (Kubelka, 1912b, str. 9).

⁷ Avstro-Amerikanska Proga je bila avstrijska ladijska prevozna družba, ki se je ukvarjala s prevozi izseljencev in se je večkrat pojavljala tudi v avstrijski zakonodaji izseljevanja. Več o tej družbi gl. Klemenčič, 2001.

Knjiga je razdeljena na šest delov:

- »Angleška slovnica«;
- »Vsakdanji razgovori«;
- »Slovensko-angleški spiskovnik«;
- »Navodilo za naturalizacijo«;
- »Angleško-slovenski slovar«;
- »Slovensko-angleški slovar«.

Na koncu knjige (za slovensko-angleškim slovarjem) je kazalo v slovenščini, temu pa sledi šest oglasov. Prvi oglas je za Avstro-Amerikansko Parobrodarsko Progo, vendar oglas ni enak oglasu v priročniku *Slovensko-angleški razgovori* (Kubelka, 1912a), pa tudi naslov podjetja ni v Trstu, temveč v New Yorku. Drugi oglas je za K. W. Kempfa, glavnega predstavnika Avstro-Amerikanske Proge na zahodu z naslovom v Chicagu. Tretji oglas je za tednik *Narodni vestnik* in za njegovega izdajatelja, Slovensko tiskovno družbo v Duluthu v Minnesoti. Sledi oglas za Franka Sakserja, zastopnika vseh parobrodskih družb, ki pomaga izseljencem pri hitremu pošiljanju denarja domov. Nato najdemo še oglas za *Glas naroda*, ki se deklarira za »edini slovenski dnevnik v Ameriki«, in pa oglas za Kubelko kot založnika slovensko-angleških knjig. Na zadnji platnici sta, podobno kot pri priročniku *Slovensko-angleški razgovori* (Kubelka, 1912a), slika parnika in seznam parnikov, ki plujejo med Trstom in New Yorkom.

Košutnik (1912)

Silvester Košutnik (1874–1944) je bil učitelj, pisatelj in prevajalec. Prevajal je iz srbohrvaščine, nemščine, francoščine, angleščine in italijanščine v slovenščino; bil je prvi prevajalec *Koče strica Toma* (iz nemščine) v slovenščino (Hladnik, 1983). Njegov slovar *Ročni slovensko-angleški in angleško-slovenski slovar: Zlasti namenjen izseljencem v Ameriko* je edino analizirano delo v okviru naše raziskave, ki je izšlo v Ljubljani, ne v ZDA, naslov slovarja pa je samo v slovenščini.

Naslovni strani in kolofonu sledi Predgovor v slovenščini, v katerem Košutnik (1912, str. 4) pravi: »Konečno naj še omenim, da naj bo v dokaz, kako je slovarček dobro došel našim izseljencem, to, da je bil v kratkem času razprodan ves prvi natisk; primoran sem bil tedaj vsled povpraševanja po njem prirediti drugi natisk.«

V zgornjem navedku Košutnik omenja slovar iz leta 1904, kjer na naslovnici ni njegovega imena. V »Predgovoru« tudi poudari, da so v tem slovarju »zbrane najnavadnejše besede, torej tiste, ki se v vsakdanjem življenju rabijo najpogosteje« (Košutnik, 1912, str. 1). Večina preostalega dela predgovora je posvečena razlagi angleškega izgovora. Na koncu razlage izgovora avtor pravi: »Takah in enakih primerov bi se dala naštetih še mnogobrojna kopa, a storilo bi se to brez uspeha za one sloje, katerim je namenjena ta knjižica. Tem velja najbolj pravilo, da je treba dobro slušati, kadar se govori angleški in da je treba tudi vporabiti vsako priložnost, ki se le nudi za vaje v izgovarjanju« (Košutnik, 1912, str. 4).

Slovarski del, ki sledi, je dvorelacijski: slovensko-angleški slovar (str. 5–63) in angleško-slovenski slovar (str. 64–148). Na zadnji strani knjige (str. 149) je seznam knjig založnika Antona Turka, ki je izdal tudi Košutnikov slovar in njegov prevod *Kočē strica Toma*.

Slovensko-angleški slovar ima zelo preprosto mikrostrukturo:⁸ iztočnica v slovenščini in ustreznik(i) v angleščini (Slika 4). Angleško-slovenski slovar je 65 strani daljši (Slika 5) in ima naslednjo strukturo: iztočnica v angleščini in poenostavljen izgovor, v katerem je primarni naglas zapisan z apostrofom, ki sledi naglašnemu zlogu; sledijo ustrezniki, ločeni med seboj z vejico, čeprav ne gre vedno za sopomenke.

V.

v - in, into, at, to, within.	včas i - frequently, often, some- times.
vabiti - to lade in, to load in to invite.	včera j - yesterday.
vaditi - to exercise, to practise.	vdova - widow, dowager.
vaja - exercise, practice.	vdovec - widower.
vajen - exercised, versed, expert.	več - more.
valjati - to roll, to turn about.	večen - eternal, everlasting, per- petual.
varati - to cheat, to deceive.	

Slika 4: Slovensko-angleški del Košutnikovega slovarja (vir: Košutnik, 1912, str. 56).

hold, hold - držati, obdržati,
ceniti, meniti, dobiti, kratko-
časiti, držati se, vztrajati.
hole, hol - luknja, votlina, iz-
govor.
hollow, hol'lo - izvotljen, ne-
prav; votlina, luknja, hodnik,
rov.
holy, ho'li - svet, prazničen;
praznik.
home, hom - dom, domovje;
stanovanje, bivališče; domač,
domu, doma.

Slika 5: Angleško-slovenski del Košutnikovega slovarja (vir: Košutnik, 1912, str. 103).

Tako v slovensko-angleškem kot tudi v angleško-slovenskem delu podpičje načeloma ločuje različne besedne vrste, čeprav raba ni dosledna. Iz Slike 5 je na primer razvidno, da angleški iztočnici *holy* sledi slovenski pridevnik *svet*, ki ga od naslednjega ustreznika *prazničen* loči vejica. Tema dvema pridevnikoma sledi podpičje,

8 Notranja zgradba slovarskega sestavka s podrobnimi podatki o iztočnici.

nato pa samostalniški ustreznik *praznik*. Po drugi strani je pri iztočnici *home* prvo podpičje rabljeno drugače, saj ne ločuje ustreznikov različnih besednih vrst: ustreznika *dom* in *domovje* sta s podpičjem ločena od pomensko različnih ustreznikov *stanovanje*, *bivališče*. Zadnji trije ustrezniki pri iztočnici *home* so pridevnik in prislova, ki jih od samostalniških ustreznikov ločuje podpičje. Pridevnik *domač* od prislovov *domu*, *doma* ni ločen s podpičjem, kot bi pričakovali, temveč z vejico.

Kern (1919)

Fran/Frank Javh Kern je bil rojen leta 1887 v Breznici nad Škofjo Loko, umrl pa je leta 1977 v Clevelandu v Ohio. V ZDA je prišel leta 1903 z gimnazijsko izobrazbo, nato je v Saint Paulu v Minnesoti obiskoval Seminar svetega Pavla, kasneje pa je doštudiral medicino. Služboval je kot zdravnik v Clevelandu in postal zelo pomemben in spoštovan član skupnosti (podrobnejši življenjepis Franka J. Kerna, gl. Klemenčič, 1995, str. 88–92).

Kernov *A Complete Pronouncing Dictionary of the English and Slovene Languages for General Use, Popoln angleško-slovenski besednjak z angleško izgovarjavo* je izšel v času, ko se je izseljevanje Slovencev v ZDA že umirjalo, vendar je število ljudi slovenskih korenin v ZDA doseglo svoj vrh, zlasti v Clevelandu, kjer je Kern živel. V svojih spominih Kern opiše nastajanje slovarja in pove, da je angleško-slovenski del začel pisati, ko je bil zadnje leto v Seminarju svetega Pavla (leta 1905). S pisanjem je nato nadaljeval občasno, zlasti med dopustom. Gradivo je pripravljaj štirinajst let in ga oddal v tisk leta 1919, ko je razsajala španska gripa in je imel kot zdravnik zelo veliko dela. Doda, da slovar sicer ni vrhunsko delo, je pa najboljše, kar je lahko nastalo v tistem času. Pravi, da je oblikoval svoj sistem zapisa izgovora angleških besed, ki temelji na slovenskem fonetičnem zapisu in se mu zdi primeren in vreden posnemanja (Javh-Kern, 1937, str. 28, 30).

Na naslovnici je najprej naveden angleški naslov, ki mu sledi še naslov v slovenščini. Za naslovnico in kolofonom sta uvod v angleščini (str. III) in uvod v slovenščini (str. IV–V). V obeh uvodih Kern pojasni, kako je obravnaval izgovor, vendar je njegova razlaga v angleškem uvodu natančnejša; tu namreč razloži, da je sledil najnovejšim smernicam in da se je ravnal po *New Standard Dictionary* (Kern, 1919, str. III). V slovenskem uvodu takole pojasni zapis izgovora angleških besed:

Izgovarjavo angleških besed zaznamujem kolikor mogoče enostavno in dosledno. Izgovarjave se je mogoče naučiti le s pomočjo žive besede, vsled tega nisem nanjo polagal posebne važnosti; upam, da je učenci ne bodo vzeli preveč doslovno, kakor je zaznamovano v knjigi. Diakritična znamenja in zapisana izgovarjava so samo za prvo pomoč; učiti se je treba s pomočjo posluha in govorjenja. Pisava in izgovarjava angleških besed je označena, kakor je v navadi v Ameriki, ter se nekoliko loči od kontinentalne angleščine. (Kern, 1919, str. IV)

Iz te razlage je razvidno, da je med avtorji priročnikov oz. slovarjev, ki so predmet naše raziskave, Kern edini, ki je posvečal pozornost razliki med ameriškim in britanskim pravopisom in izgovorom.

Na straneh VI–VII so pod naslovom »Pojasnila« navodila za uporabo slovarja. Kern v večjem delu razlaga zapis izgovora, sledita razdelek o zloženkah in razdelek o rabi slovarja (»Kako rabiti besednjak«), v katerem pojasni, da so angleške besede vključene po abecednem redu, razloži pa tudi rabo živih pagin. Že po pregledu prvih nekaj strani je jasno, da je Kernov slovar med vsemi šestimi analiziranimi deli strokovno najbolj dovršen priročnik. Uvodnemu delu sledi angleško-slovenski enorelacijski slovar (str. 1–270), ki je od vseh šestih preučevanih priročnikov po strukturi najbolj podoben sodobnim slovarjem.

Kernov slovar je natisnjen v dveh stolpcih na strani. Na vsaki strani sta dve živi pagini, sestavljeni iz treh črk (Slika 6). Živa pagina nad levim stolpcem vsebuje prve tri črke prve iztočnice na tej strani, živa pagina nad desnim pa prve tri črke zadnje iztočnice na strani. Od ostalih preučevanih slovarjev ima živo pagino samo še Kubelkov slovar iz leta 1904. Angleška iztočnica je natisnjena krepko, izgovor je zapisan v oklepaju, nato sledijo ustrezniki.

V tem slovarju je raba ločil veliko bolj sistematična, zlasti če jo primerjamo z rabo ločil v Košutnikovem slovarju iz leta 1912. Podpičje je rabljeno na dva načina; z njim ločuje semantično različne ustreznike iste besedne vrste. Na Sliki 6, na primer za iztočnico *utter* navaja štiri pridevniške ustreznike: *skrajen*, *prevelik*, *popoln* in *cel*. Prva dva (*skrajen* in *prevelik*) sta zaradi semantičnih razlik med seboj ločena s podpičjem. Več kot očitno je Kern menil, da sta si zadnja dva pridevnika (*popoln* in *cel*) semantično bližja, zato ju je ločil z vejico. Tudi če se ne strinjamo s Kernovim izborom pridevniških ustreznikov oz. z njegovo presojo semantične bližine, je povsem jasno, da je njegov pristop sistematičen. Poleg tega uporablja podpičje tudi za ločevanje ustreznikov različnih besednih vrst, čeprav sicer v slovarju ne označuje besedne vrste. Če kot primer vzamemo isto iztočnico (*utter*), sta zadnja dva ustreznika (*izreči* in *govoriti*) glagola in sta zato od predhodnega pridevnika *cel* ločena s podpičjem. Kern dva glagola med seboj ločuje z vejico, čeprav ne gre za sopomenki. Na zadnjih treh straneh (str. 271–273) je seznam nepravilnih glagolov.

Kern je sestavljanje slovensko-angleškega slovarja dojemal kot dolžnost, saj naj bi s tem podpiral slovensko skupnost v ZDA in hkrati vzdrževal stik z novonastalo državo Jugoslavijo. V tem smislu je bila njegova politična usmerjenost usklajena z njegovim slovarskim projektom. V zadnjem odstavku angleškega uvoda Kern poudari, da bi moral biti slovar koristen za tisoče slovenskih priseljencev v ZDA in tudi za vse tiste, ki so se ravno osvobodili izpod »habsburškega jarma« in zdaj živijo v novi Jugoslaviji s svojimi brati Hrvati in Srbi. Poznavanje Amerike in njenega jezika naj bi pripomoglo k utrjevanju vezi, ki bo v prihodnosti povezovala ta dva naroda (Kern, 1919, str. III).

258	USU	VAP
	usurper, (juzr'pr), vsiljivec, prilastovalec.	daljen; jako, zelo.
	usury, (jū'žuri), skopuštvō.	Utopia, (jutō'piā), utopija (kraj vseh populnosti).
	utensil, (juten'sil), priprava, orodje, potrebsčina.	utopian, (jutō'pien), sanjarski, nemo-goč; sanjar.
	uterine, (jū'terajn), maternični.	utter, (ātr), skrajen; prevelik; popoln, cel; izreči; govoriti.
	uterus, (jū'teres), maternica.	utterance, (ā'terens), izrek; govorica.
	utility, (juti'liti), rabljivost, korist; javna naprava.	utterly, (ā'trli), skrajno, popolnoma.
	utilization, (jūtīlizēj'sn), uporabnost.	uttermōst, (ā'trmōst), glej utmōst.
	utilize, (jū'tilajz), uporabiti, izkoristiti.	uvula, (jū'vjlā), mali jezīček.
	utmōst, (āt'mōst), najvišji, najbolj od-	uxorious, (juksō'ries), pretirano podložen ženi.

V

vacancy, (vēj'kensi), praznota; prazno mesto; neoddana služba.	valet, (vē'let), strežaj, lakaj.
vacant, (vēj'kent), prazen; neoddan; nemisleč.	valetudinarian, (vē'litjū'dinē'rien), kroničen bolnik.
vacate, (vēj'kējt), izprazniti; zapustiti.	valiant, (vē'ljent), hraber, neustrašen; —ly, hrabro, junaško.
vacation, (vekēj'sn), počitnice; počitek; izpraznjenje.	valid, (vē'lid), veljaven; pravomočen; dober.
vaccinate, (vēk'sinējt), cepiti koze.	validity, (veli'diti), moč, pravomočnost; veljava, vrednost.
vaccination, (vēksinēj'sn), cepljenje koz ali drugih vakcin.	valise, (velis'), ročni popotni kovčeg.
vaccine, (vēk'sin), cepilo, vakcina.	valley, (vē'li), dolina.
vacillate, (vē'silējt), omahovati.	valor, (vēlr), hrabrost.
vacillation, (vēsilēj'sn), omahovanje, negotovost.	valorous, (vē'lores), hraber.
vacuity, (vekjū'iti), praznina; pomanjkljaj; ničnost.	valuable, (vē'ljuebl), dragocen, velike vrednosti.
vacuous, (vē'kjues), prazen.	valuation, (vē'ljuēj'sn), cenitev.
vacuum, (vē'kjuem), brezračje, va-	value, (vē'lju), vrednost, cena; ceniti.
	valueless, (vē'ljules), brez vrednosti.
	valve, (vēlv), zaklopka, zaklopnica,

Slika 6: Izsek iz Kernovega slovarja (vir: Kern, 1919, str. 258).

ZAKLJUČEK

Ti ljudje so moji rojaki in zadnjih enajst let je moj največji življenjski cilj, da jih združim v koloniji, kjer lahko živijo srečno in v izobilju. (Peter Josip Jeram, 27. marec 1896, citirano v *The Ukiah Daily Journal*; Sedmak, 2021b)

Slovarji in drugi priročniki, ki smo jih preučevali, so nastali konec 19. in v začetku 20. stoletja, da bi pri učenju angleščine in prilagajanju novemu okolju in kulturi pomagali slovenskim priseljencem v ZDA, ki so se »osvobodili izpod habsburškega jarma« (Kern, 1919, str. III). V tem prispevku smo obravnavali šest knjig, obstajajo pa še druge, ki bi jih bilo treba preučiti v prihodnosti; zelo verjetno obstajajo tudi priročniki, ki jih (še) nismo našli. V tem prispevku smo se osredotočali predvsem na makrostrukturo; mikrostrukture smo se dotaknili le redko, vendar jo bo v nadaljevanju raziskovanja treba podrobneje analizirati. Na podlagi dosedanje analize smo prišli do naslednjih razmislekov in preliminarne zaključke.

Nekateri od analiziranih priročnikov (Kern 1919 in Košutnik, 1912) so bolj ali manj standardni tiskani slovarji, ki so blizu tudi sedanjim uporabnikom, pri drugih (Kubelka 1904; 1912a; 1912b) pa gre za bolj hibridna dela, ki so nastala zaradi potreb potencialnih uporabnikov v določenem obdobju in niso temeljila na specifičnih znanstvenih modelih. Po drugi strani je bila Jeramova slovnica iz leta 1895 verjetno kar precej zapletena in nerazumljiva za večino neizobraženih ali slabo izobraženih slovenskih priseljencev v ZDA, ki jim je bila namenjena, čeprav sledi prevladujočim modelom za učenje jezika v tistem času, ne vključuje pa tipov nalog, ki jih najdemo v sodobnih učbenikih za učenje tujega jezika. Jeramova slovnica je bila mišljena kot komplet s slovarjem, ki pa ni nikoli izšel, ker je Jeram umrl, še preden mu ga je uspelo sestaviti.

Ne glede na obliko ali vsebino analiziranih priročnikov je povsem jasno, da so bili vsi avtorji motivirani za pisanje teh priročnikov zaradi velikega občutka dolžnosti do sonarodnjakov, ki so ob prihodu v ZDA nujno potrebovali pomoč pri učenju jezika; v veliki meri so to svojo dolžnost tudi izpolnili. Nekatere knjige so bile namenjene učenju angleščine v obliki dialogov na teme, ki so bile relevantne v vsakodnevnih pogovorih rojenih govorcev angleščine v Ameriki v tistem času. Še pomembneje je, da so v teh knjigah slovenski priseljenci našli navodila o tem, kako naj postanejo naturalizirani državljani, kar ni bilo preprosto v nobenem obdobju ameriške zgodovine. Kot smo lahko videli, imajo ti priročniki večinoma zelo preprosto strukturo – verjetno je izjema *Slovensko-angleška slovnica* Petra Josipa Jerama (Jeram, 1895) – kar je nadvse pomembno, če vemo, kakšna je bila izobrazbena struktura uporabnikov.

Veliko priročnikov je med drugim vključevalo oglase. Ni povsem jasno, ali so s tem sofinancirali tiskanje knjig, je pa povsem jasno, da so bili oglasi izjemno pomembni za ciljno publiko. Oglasi za ameriško-slovenske časopise so slovenske priseljence seznanili z viri družbene kohezije, saj so bili ob prihodu v ZDA dobesedno vrženi v vodo in so se morali naučiti plavati v novem in neznanem okolju. Oglasi za parnike so pomagali ljudem, ki so načrtovali izselitev ali so želeli v ZDA pripeljati sorodnike. Oglasi so bili v pomoč priseljencem pri vzdrževanju stikov s sorodniki in prijatelji v domovini, ker so dobili informacije o možnostih in načinih pošiljanja denarja domov.

Priročniki, ki smo jih analizirali v tem prispevku, kot tudi drugi tovrstni priročniki, ki so bili namenjeni slovenskim priseljencem v ZDA, so bili natisnjeni v majhnih nakladah. Danes so razpršeni po knjižnicah in arhivih, včasih v tiskani, včasih v elektronski obliki. Vsi priročniki (še) niso digitalizirani in nekateri so v precej slabem stanju v zaprašenih zbirkah, ki so le redko uporabljane. Zato je nujno, da jih preučujemo tudi v prihodnosti in jih na ta način ohranjamo v zavesti Slovencev.

ZAHVALE IN DRUGI PODATKI

Projekt, katerega izsledki so predstavljeni v pričujočem članku, je finančno podprla Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije, in sicer v okviru bilateralnih projektov »Stare besede, nove besede, novi svet: Življenje slovenskih leksikografov – priseljencev v ZDA« (BI-US/22-24-030) ter »Slovarji in izkušnje Slovencev – emigrantov v Združenih državah Amerike (konec 19. in začetek 20. stoletja)« (BI-US/22-24-042).

VIRI IN LITERATURA⁹

- Allcock, J. B., Barker, T. M., Gosar, A. & Lavrencic, K. (2022). Slovenia. V *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Slovenia>
- Anonimno (1895). Slovensko-angleška slovnica; Spisal Peter Jos. Jeram. Založila in tiskala tiskarna »Amerikanskega Slovenca«. *Ljubljanski zvon*, 15(9), 575. <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-5COFTYI1/29dac3d0-133b-4259-b05e-5a830c52e219/PDF>
- Baraga, F. (1853). *A Dictionary of the Otchipwe Language, Explained in English. This Language Is Spoken by the Chippewa Indians, as Also by the Otawas, Potawatamis and Algonquins, with Little Difference. For the Use of Missionaries, and Other Persons Living Among the Above Mentioned Indians*. Jos. A. Hemann.
- Cesar-Nedzbala, P. (1990). Rajska domovina. *Dve domovini / Two Homelands*, 1, 83–106.
- Dolar, F., & Slavec Gradišnik, I. (2013). Baraga, Friderik Irenej (1797–1868). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi133914/#novi-slovenski-biografski-leksikon>
- Drnovšek, M. (1994). Mass Emigration and Slovenes. *Dve domovini / Two Homelands*, 5, 19–36.
- Drnovšek, M. (2006). Ljubljana: križišče na poti v svet. Množično izseljevanje Slovencev v Ameriko. Ljubljana: the crossroads to the world. Mass Emigration of Slovenians to America. [razstavní katalog] ZRC SAZU in Numizmatično društvo Slovenije. <http://ljubljanakps.zrc-sazu.si/Brosura/Ljubljana%20-%20Krizisce%20na%20poti%20v%20svet.pdf>
- Drnovšek, M. (2001). *Vzroki za izseljevanje Slovencev v zadnjih dveh stoletjih*. Arnes.si. https://www2.arnes.si/~krsrd1/conference/Speeches/Drnovsek_slo.htm
- Ferrie, J. P., & Hatton, T. J. (2013). Two Centuries of International Migration. Discussion Paper No. 7866. Institute for the Study of Labor. <https://www.iza.org/publications/dp/7866/two-centuries-of-international-migration>

⁹ Kernova dela so navedena tako, kot je razvidno iz posamezne publikacije, to je kot Kern ali kot Javh-Kern.

- Friš, D. (1995). *Ameriški Slovenci in katoliška cerkev 1871–1924*. Mohorjeva založba.
- Gerber, D. A. (2011). *American Immigration: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.
- Gobetz, E. (2014). Slovenian Americans. V T. Riggs (ur.). *Gale Encyclopedia of Multicultural America*, 4. zv. (str. 223–239). <https://link.gale.com/apps/doc/CX3273300166/GPS?u=wikipedia&sid=GPS&xid=e849a75f>
- Grafenauer, I. (2013). Jeram, Peter Josip (okoli 1865–okoli 1897). V *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi255628/#slovenski-biografski-leksikon>
- Granatir Alexander, J. (2009). *Daily Life in Immigrant America, 1870–1920: How the Second Great Wave of Immigrants Made Their Way in America*. Ivan R. Dee.
- Grosvenor, E. A. (1918). The Races of Europe. *National Geographic*, 34(6), 489.
- Hernández Jaramillo, A. (2019). A historical overview of the »grammar-translation« method for teaching foreign languages. <https://www.noslangues-ourlanguages.gc.ca/en/blogue-blog/methode-grammaire-traduction-grammar-translation-method-eng?wbdisable=true#auteur-author>
- Hladnik, M. (1983). Tipi slovenske trivialne proze na začetku tega stoletja. V F. Zadavec, F. Jakopin & F. Bernik (ur.), *Obdobje simbolizma (Obdobja 4)*, 2. zv. (str. 125–136). Filozofska fakulteta.
- Hoyt, J. M. (2017). *A Wary Welcome: The History of U.S. Attitudes Toward Immigration*. Skinny Bottle Publishing.
- Javh-Kern, F. (1937). *Memoirs on the Occasion of the Thirtieth Anniversary of Arrival in America*. [Tipkopis, prebran v Slovenian Genealogy Society International, Inc.]
- Jeram, P. J. (1895). *Slovensko-angleška slovnica*. Amerikanski Slovenec.
- Kalc, A., Milharčič Hladnik, M., & Žitnik Serafin, J. (2020). *Doba velikih migracij na Slovenskem*. Založba ZRC.
- Kern, F. J. (1919). *A Complete Pronouncing Dictionary of the English and Slovene Languages for General Use. Popoln angleško-slovenski besednjak z angleško izgovorjavo*. Tisk ameriške domovine.
- Klemenčič, M. (1979). Germanizacijski procesi na Štajerskem od srede 19. stoletja do prve svetovne vojne. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 1–2, 350–391.
- Klemenčič, M. (1986). Research on Slovene immigration to the United States: Past achievements and future directions. *Slovene Studies*, 8(2), 9–14. <https://doi.org/10.7152/ssj.v8i2.3630>
- Klemenčič, M. (1995). *Slovenes of Cleveland: The Creation of a New Nation and a New World Community Slovenia and the Slovenes of Cleveland, Ohio*. Dolenjska založba.
- Klemenčič, M. (1999). *Jurij Trunk med Koroško in Združenimi državami Amerike ter zgodovina slovenskih naselbin v Leadvillu, Koloradu, in v San Franciscu, Kalifornija*. Mohorjeva založba.
- Klemenčič, M. (2001). Die Emigration der Slowenen aus der Habsburgermonarchie in die USA und das slowenische Organisationsnetz in den USA: 1870–1914. *Razprave*

- in gradivo: revija za narodnostna vprašanja*, 38/39, 212–258.
- Klemenčič, M. (2017). Jožef Francišek Buh – misijonar, župnik in organizator med slovenskimi priseljenci v Minnesoti. *Bogoslovni vestnik*, 77(3–4), 687–704.
- Klemenčič, M. & Mrdenović, M. (2021). Ameriška politika priseljevanja do leta 1945 in slovenski izseljenci. V A. Kalc (ur.), *Nadzor migracij na Slovenskem od liberalizma do socializma* (str. 85–114). Založba ZRC.
- Klemenčič, M. & Šeruga, T. (2019). *Pregled zgodovine slovenske skupnosti v Elyju, Minnesota*. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Košutnik, S. (1912). *Ročni slovensko-angleški in angleško slovenski-slovar: Zlasti namenjen izseljencem v Ameriko*. Anton Turk.
- Kubelka, V. J. (1904). *Slovensko-angleški žepni rečnik v olajšavo naučenja obeh jezikov. Slovenian-English Pocket Dictionary to Facilitate the Study of Both Languages*. New York. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=loc.ark:/13960/t4qj8p026&view=1up&seq=1>
- Kubelka, V. J. (1912a). *Slovensko-angleški razgovori. Slovenian-English Interpreter*. Press of Stettiner Bros. <https://hdl.handle.net/2027/nyp.33433021125889>
- Kubelka, V. J. (1912b). *Slovensko-angleška Slovnica, Tolmač, Spiskovnik in Navodilo za Naturalizacijo. Angleško-Slovenski in Slovensko-Angleški Slovar. Slovenian-English Grammar Interpreter, Letterwriter and Information on Naturalization. English-Slovenian and Slovenian-English Dictionary*. Prva izd. Viktor J. Kubelka.
- Lampe, F. (1895). Recenzija *Slovensko-angleške slovnice* Petra Jos. Jerama. *Dom in svet*, 8(24), 767. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-L7R1M8MB/94c2e01d-ce28-4214-86de-e471174ecb0d/PDF>
- Marković, I. (2017). *Irenej Friderik Baraga, misijonar in škof med Otavci in Očipvejci*. Mohorjeva založba.
- Mazi-Leskovar, D. (2003). Domestication and foreignization in translating American prose for Slovenian children. *Meta: journal des traducteurs/ Translators' Journal*, 48(1–2), 250–265. <https://www.erudit.org/fr/revues/meta/2003-v48-n1-2-meta550/006972ar>
- Migration Policy Institute (2013, marec). *Major U.S. Immigration Laws, 1790 – Present*. <https://www.migrationpolicy.org/research/timeline-1790>
- Milharčič-Hladnik, M. (2007). Marie Prislund – Her role in preserving Slovenian culture and tradition among Slovenian migrants in the United States. *Dve domovini / Two Homelands*, 25, 229–247.
- Plut-Pregelj, L. & Rogel, C. (2010). *The A to Z of Slovenia* [pod besedo CLEVELAND]. Scarecrow Press.
- Prislund, M. (1950). The Slovenians, most recent American immigrants. *The Wisconsin Magazine of History*, 33(3), 265–280.
- Runyon, S., & Davis, R. S. E. *New Georgia Encyclopedia*, zadnjič posodobljeno 19. 10. 2016. <https://www.georgiaencyclopedia.org/articles/history-archaeology/ebenezer>
- Sedmak, J. (2021a). Strangers to Paradise [1. del]. *Prosveta: SNPJ News*, 114/1, 2.

- Sedmak, J. (2021b). Strangers to Paradise [2. del]. *Prosveta: SNPJ News*, 114/2, 7.
- Sedmak, J. (2021c). Strangers to Paradise [3. del]. *Prosveta: SNPJ News*, 114/3, 2.
- Statistični urad Republike Slovenije. (b. d.) *PREBIVALSTVO IN GOSPODINJSTVA PO POPISIH, SLOVENIJA*. Stat.si. <https://www.stat.si/doc/pub/rr776-2002/1/t01-01-00.htm>
- Susel, R. M. (b. d.). *Slovenes*. Encyclopedia of Cleveland History. Case Western Reserve University. <https://case.edu/ech/articles/s/slovenes>
- Zhou, G., & Niu, X. (2015). Approaches to language teaching and learning. *Journal of Language Teaching and Research*, 6(4), 798–802. <http://dx.doi.org/10.17507/jltr.0604.11>
- Žugel, F. (1987). Ameriški Slovenci. V M. Javornik, D. Voglar & A. Dermastia (ur.). *Enciklopedija Slovenije*, 1. zv. (A–Ca) (str. 58–62). Mladinska knjiga.

SUMMARY

ENGLISH DICTIONARIES AND REFERENCE BOOKS FOR SLOVENIAN IMMIGRANTS TO THE UNITED STATES, 1895–1919

Marjeta Vrbinc, Donna M. T. Cr. Farina, Alenka Vrbinc

This article first presents a historical sketch of Slovenian immigration to the United States until World War I. Slovenian immigration is part of the mass turn of twentieth-century emigration, especially from central and southern Europe. From 1905 until World War I, a significant number of Slovenians arrived in the United States. Although it is impossible to determine exact numbers, the years 1902 to 1903, 1905 to 1907, and 1913 saw the largest numbers of Slovenian immigrants arriving in North America. The Slovenian arrivals were, by and large, farmers, but very few could continue farming in the new country. Most newcomers moved into other occupations and began working in mines or quarries, on railways, as masons, longshoremen, and lumbermen, or in iron- and steel-working. They settled mostly but not solely in the Midwest and Northeast, the largest concentration of Slovenians being in Cleveland, Ohio. The second part of the article focuses on six reference books created to meet the needs of Slovenian-American immigrants. The analysis of these books, published from 1895 to 1919, emphasizes the macrostructure, but occasionally, some parsimonious remarks about the microstructure are also included. These books played an important role not only in learning English but also in acculturating to the United States; examining them sheds light on the nature of the reference books and the immigrant world in which they were created. While some of these reference works are Slovenian–English and/or English–Slovenian dictionaries, others are grammar books or guides to basic conversation and acclimatization to American life. The study investigates what types of information were available to Slovenian immigrants in these books; for example, explanations of English pronunciation and grammar, useful everyday phrases, instructions for naturalization, explanations of names and values of US coins and bills, and various advertisements. Some of the books investigated are relatively standard-type print dictionaries (Kern, 1919 and Košutnik, 1912) that look familiar to the modern eye; others are more hybrid works (Kubelka 1904, 1912a, and 1912b) that aimed to meet the needs of the time and were not concerned with following specific scholarly models. On the other hand, Jeram's (1895) non-dictionary grammar, while apparently following prevailing language-learning models popular at the time, may have been rather mysterious to the mostly uneducated Slovenian immigrants who used it; it certainly does not contain exercises of the type that we give to language learners today. All in all, these and other reference works helped Slovenian immigrants to acquire English with relative speed and facility.

TEMATSKI SKLOP / THEMATIC SECTION

MIGRACIJE DELOVNE SILE V UKRAJINI IN NA OBMOČJU NEKDANJE SOVJETSKE ZVEZE **LABOR MIGRATION IN UKRAINE AND THE POST-SOVIET SPACE**

Zhanna Bolat

Introduction: Labor Migration in Ukraine and the Post-Soviet Space

Tetiana Marusiak, Oksana Khymovych, Volodymyr Hoblyk, Vasyl Pigosh, Uliana Rosola

Migration Abroad as a Social Consequence of Transformations of the Institute of Education in Modern Ukraine

Akmanat Abuova, Nurlan Baigabylov, Mukhtar Abdikakimov, Saltanat Aubakirova, Gulnar Assylkhanova

Social-Economic Integration of Kazakh Migrants in Turkey

Zhuldyz Imasheva

Exploring Ethnic Entrepreneurship: Family Business of Tajik Migrants

Oleg Yaroshenko, Volodymyr Harashchuk, Olena Moskalenko, Galina Yakovleva, Vitalii Svitlychnyi

A Comparative Analysis of Forced Migrants' Rights Abroad and in Ukraine and Control Over Their Observance Under Conditions of Martial Law

Aigerim Adilgazinova, Lyailya Balakayeva, Mara Gubaidullina

Migrant Issues in Contemporary Japan

Gulsara Kappassova, Meiramgul Altybassarova, Gani Yelmuratov, Madina Rakhimbaeva, Boris Polomarchuk

Migration Processes in the Republic of Kazakhstan: Regularities, Problems, and Prospects

ČLANKI / ARTICLES

Loredana Panariti

A Historical Analysis of Left-Wing Trade Union Positions Regarding Bangladeshi Workers in Monfalcone (Italy) and Bosnian Workers in Slovenia

Vladimir Iveta, Marijeta Rajković Iveta

Migrations, Citizenships, and the Right and Choice to Play for a National Football Team with a Focus on the Croatian National Team

Marjeta Vrbinc, Donna M. T. Cr. Farina, Alenka Vrbinc

Oris slovarjev in priročnikov za učenje angleščine slovenskih izseljencev v ZDA v obdobju 1895–1919

Rok Smerdelj

Communication Relations on Twitter During the Migrant "Crisis" in Slovenia

Katja Kobolt

Postmigracijska estetika: Avtofikijsko narativno delovanje v pisanju Dijane Matković in vizualnem ustvarjanju Anne Ehrenstein

ISSN 0353-6777

9 770353 677013

ISSN 1581-1212

Založba ZRC